

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Birinci İçtima

1 Teşrinisani 1341 Pazar

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — REİSİCUMHUR GAZİ PAŞA HAZ- RETLERİNİN NUTKU	8:11	3. — DİVANI RİYASET İNTİHABI	12:13
2. — ZAPTI SABIK HULÂSASI	11:12	4. — AZAYI KİRAMIN ŞUBELERE TEF- RİKİ	13:15

BİRİNCİ CELSE

Bedi Müzakerat; Saat : 2.20

REİS : Reisicumhur Gazi Paşa Hazretleri

KÂTIPLER : Rüşen Eşref Bey (Afyonkarahisar), Ragıp Bey (Zonguldak)

1. — REİSİCUMHUR GAZİ PAŞA HAZRETLERİNİN NUTKU

Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri (Ankara) - Büyük Millet Meclisinin muhterem azası :

Büyük Millet Meclisinin yedinci faaliyet senesine dahil oluyoruz. Huzurunuzda tekrar bulunmaktan hissettığım fahır ve mübahatı izhar eder ve azayı kıramı kemali hürmetle selâmlarım (teşekkürler ederiz sesleri).

Meclisi Âli, faaliyetine fasıla verdiği zaman Cumhuriyet Ordusunun, irtica hadisesini tertip ve tesviye etmekle meşgul bulunduğu malumdur. Ordu; Cumhuriyet düşmanlarını sürat ve katiyetle tenkil etmiştir (şiddetli alkışlar). Cumhuriyet Ordusunun, bu uğurda verdiği şehitleri, lisanı tevkürle yâd eder ve ordumuza karşı beslediğimiz ümitat ve takdiratı bu vesile ile de tekrar eylerim (alkışlar). Asıl şayanı dikkat ve medarı emniyet olan nokta; Cumhuriyeti, milletin nasıl harzı can ettiği, seferberlikte ve alelumum tezahüratı milliyede, gösterilen tehâkükle teyyüt etmesidir (alkışlar).

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — Yaşasın Türkler :

REİSİCUMHUR HAZRETLERİ (Devamla) — İsyân hadisesinin; irticaî, umumî mürettep bir cereyanı efkâr ve bir silsilei istihzaratın fiilî bir işareti ve neticesi olduğu bir seneden beri cereyan eden ahval ve hadisat ile bir defa daha sabit olmuştur.

Büyük Millet Meclisinin, vaziyetin hamîl olduğu ciddiyet ve ehemmiyeti hakkıyla derpiş ederek itihaz ettiği tedabir, vatanın selâmet ve masuniyetini ve vatandaşların huzur ve emniyetini temin eylemiştir. Meclisi Âli müşahadesinde ve tedabirindeki isabetle tarihi millimizdeki mevkiî ıhtiramını bihakkın teyyit eyletti.

Azayı Kıram :

Muhtelif aksamı vatanda efradı milletle doğrudan doğruya olan temaslarımız milletimizin huzur ve emniyet içinde en yüksek refah ve medeniyete varmak için meşbu olduğu azim ve iradeyi her vesile ile tebarüz ettirmiştir.

Millet, muasır medeniyetin alelumum milletlere temin eylediği hayat ve vasaiti esasta ve eşkâlde aynen ve tamamen tahakkuk ettirmek kararı katisini vermiştir (şiddetli alkışlar, bravo sesleri). Millet, tecceddüt ve ıslahat sahasında gösterdiği gayretlerin asırlardan beri olduğu gibi gûna gün tesvilât yüzünden biran dahi tevekküfa duçar olmasına müsaade etmemek azmindedir (alkışlar).

Yeni Türkiyenin dünyevî, millî ve iktisadî siyaseti umumiyesiyle ifade olunan amalî millîye hepimizin istikameti mesaisini tayin etmiş bulunmaktadır ki bu yol az zamanda milletimizin yüksek kabiliyetlerini izhara fırsatbahş olacağına şüphe yoktur (alkışlar, bravo sesleri).

Azayı Kıram

Türk Milleti hakimiyetine sahip olduğu bu devre gelinceye kadar ıstırap ve inhatına sebep olan avamîlin mahiyetini anlamıştır (bravo sesleri). Bu avamîl musibetin her ne şekil ve mahiyette olursa olsun tecceddüt faaliyet etmesine müsamaha edemez (bravo sesleri, alkışlar).

İnsanların vicdanıyatı, matbuatın hürriyeti ve hürriyeti siyasinin tecelliyatı gibi nefisülemirde aziz olan avamîlin heyeti içtımaiyeyi ıstırap ve tereddidi sevk edecek galat surette istimal olunmasına bizzat vücuda içtimainin hikmeti hayatı manidir (bravo sesleri, alkışlar).

Muhterem efendiler :

Hürriyeti matbuatın izalei mahâziri bizzat hürriyeti matbuatla kaim olduğuna dair bu büyük Meclisin mürşit ve musaffa sahasında tevkir olunan esaslar eğer Cumhuriyetin ruhu olan faziletten mahrum erbabı cürete, sinei matbuatta şekavet fırsatını verirse; eğer iğfal ve idlâl erbabının sahai fikriyatta ki meşum tesirleri tarlasında çalışan vatandaşların kanlarını akıtmasına, yuvalarının dağıtılmasına sebep olursa ve eğer, en nihayet şekavetin en muzırını ihtiyar eden bu kabil erbabı idlâl, kanunların hususî müsadelerinden istifade imkânını bulurlarsa Büyük Millet Meclisinin mürebbi ve kahhar yedi idaresinin müdahale ve tenbih etmesi elbette vaci-beden olur (bravo sesleri alkışlar).

Muhakkaktır ki Cumhuriyet devrinin kendi zihniyet ve ahlakıyatıyla mütehalli matbuatını yine ancak Cumhuriyetin kendisi yetiştirir. Bir taraftan geçiş devirler evraki matbuasının ve müntesiplerinin gayrı kabili ıslah olanları nazarı milliyette taayyün ederken diğer tarafta Cumhuriyet matbuatının temiz ev feyizli sahası ittisa ve itilâ etmektedir (bravo sesleri). Büyük ve necip milletimizin yeni hayatı mesai ve medeniyetini teshil ve teşci edecek; işte ancak bu yeni zihniyetteki matbuat olacaktır (bravo sesleri).

Azayı Kiram

İrtica hadisesi bazı vilâyetlerimizde mevcut ve mahsus olan ıstimaî ve idarî hastalıkları bütün milletin enzarı ibretinde tamamen tebarüz ettirmiştir.

Bir kül olan bu aziz vatanda umum vatandaşların bedeni, malî mevkürevî bütün mükellefiyetlerini aynı sühulet ve müsaraa ile ifa etmesini temin edinceye kadar müşahede ettiğimiz hastalıkların tedavisinde ısrarla devam mecburiyetindeyiz (bravo sesleri, alkışlar). Bu yolda ittihazı lâzım gelen esaslı ve katî tedbirlerin Büyük Millet Meclisince mütemadi bir surette ve itina ile takip olunacağına millet emin olabilir.

Muhterem efendiler :

Vaziyeti iktisadiyemizde bir seneden beri bezlölunan gayretin asarı mahsus mertebededir.

Cumhuriyetin erbabı mesaiye temin ettiği huzur ve emniyet, vatandaşların sıhhatlarını muhafaza etmek için açılan mücadeledeki semerat, köylümüz ve ziraatimiz üzerindeki aşar kâbusunun bertaraf edilmesiyle husule gelen ferah, milletin daha çok istihsal etmek, daha müreffeh olmak için çalışmak arzularını mucibi şükran bir derecede tezyit eylemiştir.

Teşkilâtı sıhhiyemiz memleketin ihtiyacatına mutabık isabet ve gayret meşhuttur. Hükümeti Cumhuriyetin başlı başına bir esas olarak muvaffakiyetle takip eylediği sıhhat mücadelesine gittikçe vasaitini artıran bir vüsatle devam olunmak lâzımdır ve mühimdir (alkışlar).

Ziraatimizin maruz bulunduğu emraz ve tahribatı izaleye ve yeni usul vasaiti ziraiyenin talim ve tammimine masraf olan mesaii feyyaz tesiratını göstermektedir.

Ticari hayatımızda, geçen sene zarfında limanlardaki faaliyet ve muamelâtı teshile matuf teşebbüsat

esasi ihtiyacatımıza mutabık icraat cümlesinden ad-dolunmaya lâyıktır.

Hayatı ticariyeyi tevsi, teshil ve tarsin için bankaların haiz oldukları ehemmiyetli tesirat üzerine Meclisi Âlinin dikkatini isticlâp ederim.

Efendiler:

Vaziyeti iktisadiyeden bahsederken bugünkü medeniyetin kudret temeli olan mevzua yani sanayii madeniye, bilhassa enzarı itibarı cem ve tevcih etmek isterim.

Sanayi fabrikalarına, sanayii madeniye müteveccih umumî alâka ve teşebbüsü temin edecek çare ve tedbirleri bulmak mübrem ve hayatı ihtiyaçlarımızdandır.

Azayı Kiram

Kendi menabii servetimizle ve kendi erbabı fennimizle teşebbüs ettiğimiz şimendifer inşaatındaki faaliyetini bizzat tetkik ve müşahede ettim. Büyük Millet Meclisinin Hazinesine ve mühendis evlâtlarına gösterdiği itimat ve müzaheret bihakkın mahalline masruf olmuştur (Alkışlar). Milletimiz Meclisi Âlinin şimendifer inşaatına gösterdiği rağbet ve ehemmiyeti sürur ve memnuniyetle karşılamaktadır. Bu zemindeki umumî alâka ve ihtiyaç, sarfettiğimiz gayretlerin birkaç misline kadar artırılmasını iltizam etmektedir. (Bravo sesleri). Muvasalası nakıs aksanı vatandaki ıstimaî ve iktisadî noksanların izalesi her şeyden evvel ve her tedbirin başında olarak şimendifer muvasalasına tabidir.

Muhterem efendiler :

Cumhuriyet Adliyesinin tekâmülü memnuniyetbahş bir seyir takip etmektedir. Muamelâtta emniyet ve sürat için ittihaz olunan tedabir müspet netaiye vermektir.

Cumhuriyet Adliyesine mensup olanların en küçük memurlarına kadar ilmen kifayeti ve Cumhuriyet mefkûresini haiz olmaları için sarf olunan gayret mucibi memnuniyettir. Bir taraftan kifayeti ilmîyeyi temin eden müessesata atfı ehemmiyet ederken diğer tarafta Cumhuriyet Adliyesinin müstenidatı olacak kanunların biran evvel vücade getirilmesine nasbı nazır edilmelidir. Geçmiş idarelerden müdevver nakâfi kanunlarla geçirdiğimiz senelerde hayatı umumiyenin mâruz kaldığı müşkülât iktiham olunabilmiş ise, bu, milletimizin Cumhuriyete olan sarsılmaz alâkai tabiiyesinden ve idarei Cumhuriyetin esasındaki kuvvet ve kudretindedir. Fakat nakâfi kanunların devamına müsaade etmek yüzünden milletin mâruz bulunduğu müşkülâtın biran evvel izalesi gayri kabili

tehir zarurîyet cümlesindedir. Meclisi Âliye takdim edilecek olan ceza kanunu, Kanunu Medeni ve Ticaret Kanununun bu senei içtimaiye esasında tedvin ve neşrolunmasındaki müstaceliyeti bilhassa ifade etmek isterim.

Hayatı umumiyemizi yeni baştan tanzim edecek olan bu esasî kanunlar muasır medeniyetin kanunları zümresinden olmak tabiidir. (Bravo sesleri). Milletimizin dahil olduğu heyeti medeniyenin iktisadî ve medenî ihtiyacatı o kadar yakındır ki buna tekabül etmesi lâzım gelen kanunlarda dahi aynı tekarüp lüzumu bâfizdir. Asrı hazırın ihtiyacatına muvafık kanun yapmak ve onu hüsnü tatbik eylemek umran ve terakki esbabının en mühimlerinden (Bravo sesleri).

Azayî Kırım

Maarifimizden bahse başlarken kız ve erkek çocuklarımızın ve ana ve babalarının tahsil için gösterdikleri umumî şevk ve tehalükü takdirlerle tezkâr etmek isterim. Büyük Millet Meclisinin ve Hükümeti Cumhuriyenin âzamî vasait ve gayreti sarf ettiği müsellem olmakla beraber ilim ve tahsilin feyiz ve nuruna olan iştiyakı umumiyi tatmin edilebilmekten henüz uzaktır. Önümüzdeki sene için devletçe yapılabilecek âzamî fedakârlığı rica ederken erbabı yesar-dan olan vatandaşlarımıza da şayanı himayet olan çocuklarımızı hususî teşebbüsleriyle okutup yetiştirmelerini ehemmiyetle tavsiye ederim. Kadın ve erkek muallimlerimizin yeni nesli yetiştirmek için sarf ettikleri fedakârane mesai ile beraber heyeti içtimaiyemiz için de yeni zihniyeti ve medenî hayatı tekin ve tamim için icra ettikleri hüsnü tesirat, bu güzide heyetlerin âli vazifelerini ne kadar müdrük olduklarını göstermektedir (Alkışlar). Vazife başında ekserisine bizzat beyan ettiğimiz takdiratı huzurunuzda da tekrar ve ifade etmekle mübahiyim. Bu takdiratımla beraber istisna teşkil etse de muttali olduğum bir noksana ait vesayayı burada söylemeyi lâzım addederim.

Hayatın her safhai mesaisinde olduğu gibi bahusus tedris hayatında inzibat esas muvaffakiyettir (Pek doğru sesleri). Müdürler ve Talim heyetleri inzibati teminc ve talebe inzibata riayete mecburdurlar (Bravo sesleri, alkışlar).

Efendiler :

Maarifte hayatın icabatı amelîyesini ve mühitin şeraiti hususiyetini temin eden bir sistem üzerindedir. Semeratı mücerrep ve meshut olan bu sistemin tevsiyan tahakkuk ettirilmesi esasında dikkat ve ciddiyetle yürümek lâzımdır.

Azayî Kırım

Türkiye Cumhuriyetinin beynelmilel âilei medeniyette kabili ihmal olmayan bir unsuru kuvvet ve müsalemlet olduğu geçen bir sene zarfında bir daha tezahür etmiştir ümidindeyim (alkışlar).

Aramızda münasebatı siyasiye resmen teessüs etmiş olan devletlerle yeniden müahedeler yapılmıştır. Yeniden yapılmış olan müahedat Meclisi Âliye takdim olunacaktır. En son Bulgaristan ve Sırp - Hırvat - Sloven Krallıklarıyla muhadenat muahedeleri imza olunmuştur.

Komşumuz ve dostumuz Sovyet Cumhuriyetiyle münasebetimiz samimanedir. Yekdiğere karşı emniyetbahş bir hattı hareket üzerindeyiz (Sürekli alkışlar). İran ile siyasiyatımızda iyi komşuluk hissiyatı mahsus ve meşuttur.

Afgan ile olan münasebatı siyasiyemiz aramızdaki muahedenin samimî icabatına muvafıktır (Alkışlar).

Garp devletleriyle münasebatımızda muahedatın tayin ettiği hududu halisane takip etmekteyiz. Mesaili muallaka muahedenin derpiş ettiği cereyan içindedir.

Musul meselesindeki vaziyeti hukukiyemiz Cemiyeti Akvam Komisyonu mahsusunun mahallinde tetkikiyle bir daha tezahür eyledi (Bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar).

Bu hakikate rağmen meselenin halli yeniden düşürü teahhur oldu (yazık sesleri, ayıp sesleri).

Bizim bu meselede vaziyetimiz pek büyük fedakârlıklal istihsal olunan Lozan Muahedesıyla muayyendir (Bravo sesleri). En nihayet ahdi icabın ve hak ve adlin teslim olunmasına emniyetle muntazız (Bravo sesleri, sürekli alkışlar).

Efendiler :

Siyasî âlemde bir müddetten beri müteakbil ümnü selâmet mevzuu üzerinde sarf olunan faaliyetler calibi dikkattir (Hay hay sesleri).

Mukabil ümnü selâmet bütün dünya milletlerinin temenni eylemesi lâzım olan bir esas saadettir (Çok doğru sesleri). Ancak ümnü selâmet bütün milletlere teşmil edilmedikçe umumî bir sulhü temine mâtuf olmaktan ziyade sahai faaliyet tasmin olunan bir kısım milletlere karşı diğer bir kısım milletlerin iktisabı serbestini temin mahiyetinde telâkki olunmak zaruridir (Bravo sesleri, sürekli alkışlar).

TUNALI HİLMİ B. Zonguldak) — Cemiyeti Akvamın kulağı çınlasın :

REİSİCUMHUR HAZRETLERİ (Devamla) — Bu husus beynelmil elsiha ticaretinin bir kısım milletlerin tahtı mürakabesinde tutulmasını intaç edecek tadabir bu telakkiiyi teyit etmektedir (Bravo sesleri).

Azayı Kıram :

Siyaseti umumiyeye üzerindeki maruzatım, müdafaai memlekete verilecek ehemmiyetin ne kadar ciddi olduğunu izhar eder ümidindeyim (Bravo sesleri).

Hazerî hayatındaki mesaisine şuur ve vukuf ile devam etmekte olan berri, bahri ve havaî ordumuzun kudret ve kuvveti aziz Türkiyenin refah ve umran yolundaki mesaisini emin ve masun kıtan başlıca vasıtaadır (Bravo sesleri, alkışlar.) Büyük Millet Meclisi bu âli vasıtai müsâlemet ve emniyeti mütemadiyen takviyede ne kadar tehalük gösterse yeridir.

Efendiler:

Milletimizin müdafaai memlekete gösterdiği âlâkai mahsusa mucibi şükrandır. Vatandaşların kendi teşebbüsleriyle vücude getirdikleri Tayyare Cemiyeti az zamanda verdiği semerelerle vasi bir küşayış ümit ettirmektedir.

Muhterem efendiler :

Maliyemiz geçen seneyi muvaffakiyetle geçirmiştir. Bir taraftan aşar gibi büyük bir varıdattan sarfı nazar eden ve diğer taraftan bir seferberlik icra etmiş olan devlet umuru nafiasını tehire mecbur olmayacak bir kudreti maliye izhar ederse bu vaziyet memnuniyet ve şükran ile yâd olunmaya lâyıktır.

Muhterem efendiler :

Memleketin inkişafı iktisadisine mâni olan kuyudu maliyenin izalesi ve vergilerin isabet ve adalet-

le tevzii yolundaki ıslahatı maliyeye devam olunmak lâzımdır. Diğer taraftan devletin şimdiye kadar bahsettığım ihtiyaça umumiyesini temin edecek vesait tedarik edilmek icap eder. Devletin vaziyeti ve tasavvurâtı imar ve ihyakâranesi elbette vatandaşlara bir takım vazifeler ve fedakârlıklar tahmil etmektedir. Memleketimizin ve milletimizin bugünkü vaziyeti iktisadiyesi ve seviyei içtimaiyesi devletin masuniyeti ve memleketin temini mamuriyeti ve vatandaşların refah ve saadetinin ilâsı için daha çok vesait tahsis etmesine fennen müsâlettir. Bu müspet hakikatten ilham almakta olan Meclisi Âlinin menabii makuleyi keşf ve vesaiti lâzımevi-temin edeceğine şüphem yoktur.

Azayı Kıram :

Türkiyenin tarihi millisinde Meclisi Âlinin her faaliyet senesi, asırların ıslâhât ve inkişafatını temin etmekle mümtaz olmuştur. (Bravo sesleri).

Yeni senei faaliyetin milletin hayatı umumiyesinde dünyevî, millî ve iktisadî bir idarenin feyiz ve semeratını bir kat daha tecelli ve teahakkuk ettirmesini temenni eylerim.

Aziz arkadaşlarım :

Her şeyin fevkinde, bu büyük Meclisin bir uzvu olmakla hissettiğim mübahatı arz ederek sizleri, ve naçiz bir ferdi olmakla fahir ve gurur duyduğum Büyük Türk Milletini hürmetle selamlarım (şiddetli ve devamlı alkışlar).

REFİK BEY (Konya) — Var ol Türkün büyük evladı.

(Riyasete Ali Sururi Bey geçti)

2 — ZAPTI SABIK HÜLÂSASI

REİS — Efendim : Zaptı Sabık Hülâsasını Okuyacağız :

Yüz Onuncu İçtima

26 Teşrinievvel 1341 Pazatesi

Birinci Celse Öğleden sonra Kâzım Paşa tarafından kısa bir nutuk iradî ile küşat olunarak evrakı varide ait oldukları encümenlere havale edildi.

Aşarın iltgası dolayısıyla dairei intihabiyesine mensup Eski nahiye halkının meclise karşı teşekkürü mü-tazammın arzalarını Makamı Riyasete takdim ettiğine dair Bozok Mebusu Süleyman Sırrı beyin takririni kıraet ve nahiye halkına cevap itası tensip olundu.

Londra, Viyana ve Pirağ Elçiliklerine tayin edilen Kütahya Mebusu Ferit, Erzincan Mebusu Hamdi ve Saruhan Mebusu Vasfı beylerin mebusluktan istifanmeleri kıraat edildi.

Rize Mebusu Rauf, Diyarbekir Mebusu Mehmet Beylerle Kastamonu Mebusu Ahmet Mahir Efendinin vefat ettiklerine dair Başvekâlet tezkereleri kıraat ve merhumların hatırlarına hürmeten müzakere beş dakika tehir olundu.

Musul müzakeratı münasebetiyle Berlin'deki Türkler imzası ile mevnut telgrafname ile Meclisin küşadını tebriken varit olan tezkere ve telgrafname-